

od predstavnikov velikih gozdnih kur, ruševcev, ki je, čeprav nekoliko manjši, prav tako nepopisno lep.

KAJ ČLOVEK MISLI NA SONCU

Tu sva z Matejem pustila palice in se kar na divje zaprašila po skalah in snegu navzgor, naravnost proti stolpu, da srce vsaj malo zatrepeta zunaj ustaljenega ritma. Markirana pot tukaj elegantno zavije okoli vršne gmote in postavi planinca kar naenkrat tik pred stolp.

Na vrhu so že vrli poljčanski planinci v pripravah na množični pohod naslednjega dne lepili na stolp reklamno tablo, ki je razglašala denarno svetovalne sposobnosti kreditne banke Maribor. Na vrhu stolpa je močno pihalo, pa tudi razgleda ni bilo pravega, zato sva jo jedrno pobrisala nazaj k njegovim jeklenim nogam. Drugače pa se od tod vidi vse tja do Julijcev in Savinjskih ter Kamniških Alp in celo do Snežnika na eni in Blatnega jezera na drugi strani. Skoraj vedno pa vsaj na Slovenske gorice, Pohorje, Konjiško goro in Paski Kozjak, pa seveda na celotno Dravsko polje in na Haloze ter Donačko goro, ki je gora posebne vrste: ko jo gledam z domačega balkona, se kaže kot široka in čokata z mizasto odrezanim vrhom - kot bi ji kak Martin Krpan odrobil glavo. Ko pa jo gledamo

iz Rogaške Slatine, je rogata in ostra; včasih so jo baje imenovali Rogaška gora in po njej sta dobila ime Rogaška Slatina in Rogatec.

Boč in Donačka gora sta povezana z zanimivo potjo, po kateri bo še tudi treba stopiti.

Po dobri malici sva jo potem bliskovito ucvrta navzdol in po petah prislalomirala do doma, kjer sva ob pivu na soncu prelenarila še ostanek dneva in hodila čohat prijaznega, velikega novofundlandca, ki je tudi užival tam zraven. Ob robu gozda se je na tenki, prosojni plasti snega tam za cerkvico trudil neki zagnan, osamljen smučar nadomestiti izgubljeno. Ko je dovolj snega, pa imajo tu celo svojo vlečnico in tudi ratrak.

Ko se je sonce nagnilo za zaveso golih bukavih vej tam na zahodu, sva pobrala svoje stvari in se spravila dol; starši naju gotovo že čakajo.

Pa bo zopet kmalu treba gor, v pomladno obilje trobentic, vijolic, zvončkov, pa potem pasjega zoba, ciklam in tevja ter šmarnic, tistih ganljivih Prežihovih solzic.

Ko se človek takole vrača proti avtomobilu, ki čaka v poznopopoldanskem mraku, ugotovi, da tale Boč pravzaprav ni prav nič obstranska zadeva; ni le aspirin za prvo silo. Je takšen hrib, ki mu kljub cesti in vojaški okupaciji gre določiti topel kotiček v planinskem srcu.

S KOLESOM NA DOLGI POTI POD GORAMI

SOČO SEM VIDELA, TRENTA PA NE

DARINKA PAJENK

Rada kolesarim in že dolgo sem si želela, da bi se s kolesom odpeljala na daljšo pot. Priložnost se mi je ponudila pred dvema letoma, ko je sin za več dni odšel s prijatelji na Primorsko.

Bilo je pred prvomajskimi prazniki in pred mano so bili štirje prosti dnevi. Čeprav vremenska napoved ni bila najboljša, me misel na dež ni odvrnila od načrtov.

Zavedala sem se, da moj maksim ali ni najprimernejše kolo za pot, ki sem jo imela v mislih, toda drugega nisem imela. Bila sem optimist.

Oblekla sem se v trenerko, stlačila v nahrbtnik rezervna oblačila, pelerino in nekaj popotnice, seveda pa nisem pozabila niti na pribor za krpanje zračnic.

V soparnem sobotnem popoldnevu sem zapustila Ljubljano. Moj cilj je bil dolina Trente.

TEŽAVE S PRENOČIŠČEM

Kar dobro mi je šlo in pod škofjeloškim gradom sem prvič počivala. Okrepčala sem se s pomarančo, nato pa nadaljevala pot proti Gorenji

vasi, kjer sem nameravala prenočiti; mislila sem pač, da s prenočiščem ne bo težav.

Mračilo se je že, ko sem pripeljala do Tavčarjeve domačije na Visokem. Želela sem si jo ogledati, toda obdana je bila z zidarskimi odri, zato sem se napotila k pisateljevi grobnici na obronku gozda. Čeprav se je bilo med tem že stemnilo, sem še lahko prebrala pisateljeve besede, vklesane na nagrobnem kamnu: »Eno je glavno - naša zemlja se nam ne sme vzeti in narod slovenski mora stati kot večno drevo, kateremu korenine nikdar ne vsahnejo.« Prižgala sem luč na kolesu in zapustila tihi kraj. Po hribih so goreli kresovi, bil je predvečer prvega maja. Čutila sem praznično vzdušje, a noč je bila hladna in tesno mi je postalo pri srcu ob misli, kaj bo, če ne dobim prenočišča.

In res: v Gorenji vasi sem zaman spraševala po prosti postelji, kajti vse sobe edinega gostišča v vasi so bile zasedene. Obrnila sem se torej nazaj proti Poljanam v upanju, da bom tam našla prenočišče. A tudi v Poljanah najprej nisem imela sreče. Vse je bilo polno tisto noč. Vendar mi je mlad natakak v krčmi, kjer sem se ustavila, levil malo upanja.

Rekel mi je, naj počakam šefa, ki da bo kmalu prišel in rešil zadevo.

Pomirjena sem sedla za mizo, naročila kokakolo in pri tem razgrnila zemljevid, da bi proučila svojo nadaljnjo pot. Zemljevid pa je pritegnil pozornost nekaterih gostov. Eden od njih se je ojunačil in prisedel. Kdo sem in od kod, ga je zanimalo, in kaj se pravzaprav z mano dogaja. Potrpežljivo sem mu odgovarjala.

Seveda je bil že zvedel, da iščem prenočišče. Če hočem, lahko grem k njemu, mi je rekel. Lahko spim na peči.

»Kako na peči?« se je tedaj vmešal njegov prijatelj. »Ali nimaš kavča?«

»Imam kavč, imam, toda če hoče, lahko spi na peči,« se je smejal moj sosed.

»Že, že, toda peč ni zakurjena,« se je zbal oni.

»Zakurim jo!« je odločno rekel moj osvajalec, jaz pa sem se pri tem spomnila znanega slovenskega sežigalca žensk in njegovih navad.

Povabila nisem sprejela. A tudi šefa, ki naj bi mi pomagal, ni bilo. Vse je že kazalo, da bom morala spat pod milim nebom, ko mi je natak ar sporočil, da me je pripravljen vzeti pod streho neki gospod, ki da ima hišo, v kateri je dovolj prostora. Pokazal mi je moža srednjih let, ki je slonel na točilnem pultu in dajal resnoben vtis.

Seznanil naju je, nato pa me je Ivan (tako je bilo mojemu novemu znancu ime) odpeljal domov. Tam naju je sprejela njegova mama. Postlala sta mi v dnevni sobi, sama pa sta se umaknila v zgornje nadstropje.

Novosti o Otziju

Mož oziroma njegovo dobro ohranjeno truplo, ki so ga našli na ledeniku v Oetzalskih Alpah na Tirolskem, trenutno zaposluje kopico raziskovalcev različnih profilov po Evropi. Osnovni podatki o tem izrednem odkritju - pravijo mu kar odkritje stoletja - so bili predstavljeni že v februarški številki PV.

Radiokarbonsko datiranje je pokazalo, da je truplo celo starejše, kot so pričakovali. Znanstveniki iz Uppsale in Pariza so starost ocenili na 4600 do 4900 let, kar ga uvršča celo v obdobje mlajše kamene in ne brona-ste dobe, kot so dosedaj domnevali na podlagi orodja, ki so ga našli ob truplu.

Glaciologi in klimatologi so že objavili prve rezultate svojih raziskav. Nahajališče in stanje najdbe jasno kažejo, da je truplo nepremično ležalo ves čas na istem mestu. To je omogočila specifična oblika mesta, kjer je truplo obležalo, in posebne mikroklimatske razmere. To je velika sreča, kajti drugače bi bilo truplo zaradi gibanja ledenika povsem izmaličeno.

Ko sem se naslednje jutro zbudila, je bilo v hiši nenavadno tiho, čeprava je ura šla že proti deseti. Šla sem v kuhinjo in nekaj časa čakala, da se bo kdo prikazal. Pa ni bilo nikogar. Ivan je še spal, mama pa je navsezgodaj odšla. Do večera je ne bo, so mi povedali sosedeje.

Prav, če je tako, lahko odidem. Na mizi sem pustila listek z zahvalo, mu priložila zavitek kave, potem pa spet sedla na kolo in zdrvela v prelep sončen prvomajski dan. V daljavi sem zagledala Blegoš, še pokrit s snegom.

Kako je že napisal Tavčar? »Blegoš med slovenskimi gorami ni velikan. Obdaja ga le skromna lepota ponižne slovenske planine, a navzlic temu je stotero poplačana truda polna pot, po kateri se človek povzpne do tratnate njegove strehe...«

Ne vem, nisem še bila tam gori. Šla bom, a kdaj drugič, sem premišljevala. Tistega dne me je čakal vzpon na Kladje.

Makadamska pot je tekla še po ravnem, a začele so me boleti roke. Tako sem se nekaj časa peljala, pa spet hodila peš ob kolesu in pri tem mislila na sina Lukca in njegovo družino. Njihov potovalni načrt je med drugim obsegal vzpon na Vremščico. Njim gre najbrž dobro; toda ali bom jaz zmogla to pot, sem se spraševala.

Kar je bilo, je bilo, morala sem se prebiti naprej. Cesta se je začela vzpenjati proti 737 metrov visokemu Kladju. S težavo sem rinila kolo navkreber, a sem le prišla na vrh, kjer sem bila

Truplo je bilo ves čas do odkritja pokrito s snegom in ledom, ker drugače ne bi bilo tako dobro ohranjeno (načeli bi ga mikroorganizmi in mrhovinarji). Dejstvo pa je, da je bilo ob smrti tega pratiorolca to mesto vsaj tako kopno kot danes, torej je bil obseg ledenikov tedaj podoben današnjemu, v vmesnem obdobju pa je bil ves čas večji. Klima je bila torej podobna današnji. Znana topla obdobja, kot npr. v dobi Rimljanov (3. in 4. st.) ter v srednjem veku (9. in 10. st.) niso povzročila tolikšnih otoplitev, da bi se led stopil, ali pa je bila količina snežnih padavin toliko večja.

Ta dejstva se dobro vključujejo v aktualno razpravo o klimatskih spremembah. Če je bila klima tedaj podobna današnji ali celo toplejša (in na to ni mogel vplivati človek), je možno, da je tudi današnja otoplitev del naravnih nihanj, se pravi le del izrazite otoplitve v času po ledeni dobi. Vprašanje je, če je dinamika teh sprememb še v okviru naravnih nihanj. Vse več podatkov na žalost

Dolina Soče in Tolmin

poplačana z lepim razgledom. Odpočila sem si, pomalicala ter privlekla iz nahrbtnika svoj popotni dnevnik, da bi vanj zabeležila prve vtise s poti. Dolgo me nihče ni motil pri tem opravilu - tudi posamezne dežne kaplje ne, ki so priletele od časa do časa. Potem pa so iz bližnjega gozda prišli trije planinci in začudeno gledali moje kolo. Potlej me je eden od njih prosil, če bi mu peljala nahrbtnik v dolino.

»Ne morem,« sem odgovorila. »Kam naj ga dam?«

»Za nobeno sodelovanje niste!« me je oštel možakar in se z onima dvema napolil v dolino, proti Cerknemu.

Skrbeti sem pač morala za lastno varnost. Nisem poznala poti in nisem vedela, kako bom vozila navzdol.

Pospravila sem torej svojo kramo in pri tem pozabila kemični svinčnik.

V OKOLICI CERKNEGA

Nato sem se previdno spustila v dolino. Kmalu me je prehitela modra katrca in mlada ženska v njej mi je prijazno pomahala v pozdrav. Tudi v stoenki z novogoriško registracijo mi je nekdo mahal. Zelo sem se razveselila pozornosti obeh in naenkrat sem se tudi sama počutila pomembno na svojem majhnem kolesu. Še več, zdelo se mi je, da sem na boljšem od tistih, ki »ukleščeni« v avtomobilih ne vonjajo zraka pomladnega dne, ne slišijo kukavice, ki se oglašča enkrat tu, drugič tam v vseh gozdovih, mimo katerih pelje moja pot; prehitro zdrvijo mimo cvetočih dreves.

Meni se ni mudilo, čeprav je bilo še daleč do

Cerknega, ki se je stiskalo globoko v dolini. Pot se je v strmih zavojih vila navzdol. Močno sem zavirala, kajti vratolomni spusti so le za pogumne.

Končno je pot postala zložnejša, dolina se je približala in srečno sem se ob štirih popoldne pripeljala v Cerkno.

Zavila sem pred hotel ETA in si najprej preskrbela prenočišče. Imela sem še dovolj časa, da sem si lahko ogledala mesto, polno spomenikov iz partizanskih časov.

Zvečer sem hotela nadaljevati zapisovanje svojih zapiskov, toda šele tedaj sem ugotovila, da je kemični svinčnik ostal vrh Kladja. Ker je bil praznik, nisem mogla kupiti novega. Skušala sem si ga sposoditi pri receptorju, a ga tudi on ni imel. Odšla sem pred hotel, kjer so se igrali otroci, in poprosila neko deklico, če mi lahko preskrbi kakšno pisalo. Dobila sem ga, odštela deklici nekaj drobiža in se zadovoljna vrnila v sobo. Moje veselje pa ni trajalo dolgo, kajti »kuli« je po treh vrsticah nehal pisati...

»Dobro,« sem si rekla, »tako ali tako se moram odpočiti.«

Naslednjega dne sem se zbudila spočita in dobre volje. Pozajtrkovala sem in se v svežem mladem jutru napolila proti bolnišnici Franji. Pot se je rahlo vzpenjala, a bila sem spet v dobri kondiciji in sem se brez težav pripeljala do vznožja gozdov. Kolo sem pustila pri neki hiši in se po dobro zavarovani poti vzpela v sotesko.

Tesnobni občutki so me prevzemali in globeli in zdelo se mi je, da slišim krike ranjencev, ki odmevajo od sten. Nisem se dolgo mudila. Vrnila sem se na cesto in kolo je kar samo steklo navzdol proti Cerknemu. Udobno sem sedela na njem, uravnavala krmilo, se počutila kot v kočiji in se veselo podila ob reki Idrjici

proti Tolminu. Vedela sem, da se Idrjica pri Mostu na Soči izliva v Sočo in se veselila, da bom to videla.

A pot se je vlekla; do tja je bilo še kar nekaj kilometrov. A tudi za mano jih je bilo že precej in menila sem, da bi bilo dobro, če bi se ustavila in kaj pojedla. Zapeljala sem pred obcestno krčmo in se okrepčala z ocvrtim sirom, ki mi je navdse tehniki, a žeja je bila potem huda. K sreči pa je bilo ob poti polno studenčkov z dobro mrzlo vodo.

NAČRTI SE PODIRAJO

Idrijco sem naenkrat izgubila spred oči, zagledala pa sem reko zeleno modre barve: Sočo, našo najlepšo reko. Toda kje se izliva Idrjica, sem pomislila, sem mar zgrešila, se peljala mimo?

»Kar tamle okrog hotela pojdite, pa boste videli! Reki se razlikujeta po barvi,« mi je razložila neka gospa.

Odšla sem v smer, kamor me je napotila, in zagledala, kako se vseskozi živahna in vedra Idrjica tukaj umiri in se spoštljivo pridruži reki slavnjčškega imena. Naredila sem posnetek, nekaj trenutkov zatem pa se je ulilo in zbežala sem v hotel pod streho. A tudi ta dež je prenehal, tako da sem lahko nadaljevala pot ob Soči navzgor proti Tolminu. Prevezla me je lepa pokrajina, uživala sem v vožnji in ob pogledu na okoliške gore.

V Tolminu sem ugotovila, da imam še dovolj časa za vožnjo v Kobarid in odločila sem se, da pot nadaljujem. Pa sem spet morala počivati. Odšla sem k obrežju Soče in pomočila roke vanjo. Nekaj časa sem tako sedela na bregu in gledala v valove. Spomnila sem se na **Simona Gregorčiča** in na njegovo rojstno Vršno, pogledala na zemljevid in ugotovila, da Vršno ni daleč. Od nekdanj sem si želela obiskati Gregorčičev rojstni kraj - in nocoj ga bom videla, sem se veselila.

Pa ga nisem! Zgrešila sem pot in še preden bi preveč zašla, sem se vrnila na cesto proti Kobaridu. Tam sem v slaščičarni spila kavico, pa še eno; dobro sem se počutila v prijaznem majhnem mestecu, všeč mi je bilo. Znočilo se je že, a sem vseeno šla na sprehod, kajti po celodnevem kolesarjenju mi je pešačenje dobro delo.

V razsvetljenem izložbenem oknu sem lahko prebrala Gregorčičeve verze Soči: »A ko pridviš v doline, zakaj te živa radost mine, zakaj tak trudno ležeš in počasi...« - Zamislila sem se. Ali ni tudi z ljudmi tako kot s Sočo? V hribih so veseli in pozabijo na vse, v dolini pa jim na pleča ležejo skrbi in mrki hodijo naokrog. Tudi meni se je »mračilo čelo,« kajti pred mano je bil le še en, zadnji praznični dan. Dolina Trente

mi ni bila nič več dosegljiva, morala sem misliti na vrnitev.

Začuda pa nisem bila preveč v skrbeh. Nocoj se naspim, sem premišljevala, jutri pa se mi že utrne pametna misel.

Ponoči me je v »Matajurju« prebudilo škrabljanje dežja. Kar naj pada, do jutra se bo zililo, sem upala potihem. Pa sem se motila. Dež je še kar neutrudno padal, ko sem se prebudila. Še vedno nisem vedela, kako bom prišla domov. Izvedela pa sem, da pelje ob dvanajstih iz Mosta na Soči vlak proti Jesenicam. Ker je bil ta vlak tisti dan zame in za moje kolo edina zveza s svetom, nisem imela izbire. Ogrnila sem pelerino, sedla spet na kolo in zdirljala nazaj, proti Mostu na Soči.

ŽELEZNA CESTA DO DOMA

Lilo je kot iz škafe, dež mi je tolkel v obraz in kmalu sem bila kljub pelerini do kože mokra. V obcestni kolibi sem se preoblekla, čeprav sem vedela, da bom kmalu spet na istem, toda vsaj nekaj časa sem se bolje počutila.

Karseda hitro sem vozila, da bi ujela vlak. Do večera sem morala priti v Ljubljano, kajti tudi sin naj bi se do takrat vrnil. Zelo sem se veselila srečanja z njim. Koliko si bova imela povedati! V Kobaridu sem mu kupila soškega možička, prisrčno figurico, narejeno iz soških kamnov. Toda ali so to res soški kamni, sem se vznemirila, da niso kamni, nabrani kjerkoli? Ustavila sem se ter se napotila k strugi reke, ki v močnem naluvi ni bila videti prijazna. Rjavi valovi so drli navzdol, butali ob čeri, se penili in grozili. Nabrala sem nekaj kamenčkov, ki seveda niso ležali v vodi, temveč poleg nje, zadovoljna s »pravimi« kamni odhitela naprej in se malo pred poldnevom mokra kot miš pripeljala do Mosta na Soči. Spravila sem kolo na vlak in zadremala, dež je ponehal in zadnje, kar sem videla, so bile megle, ki so puhtele iz kotlin.

Na Jesenicah sem se predramila in »izkrcala« kolo, nisem pa vedela, kaj moram storiti z njim, ko bom sama presedla na drug vlak.

Tedaj sta stopila k meni moža v modrih delovnih pajacih in me rešila skrbi: »Ne skrbite, v Ljubljani ga boste dobili,« sta dejala in ga odpeljala. Čez nekaj trenutkov sem ga še enkrat videla na transportnem vozičku na drugi strani perona.

Vožnja proti Ljubljani je hitro minila. Zdelo se mi je kot nekaj neresničnega, kajti pred očmi mi je migljala asfalt, videla sem se, kako znova stojim ob divji Soči in žal mi je bilo, da se moje potovanje bliža koncu.

Vlak je pripeljal na ljubljanski kolodvor. Izstopila sem in se lagodno skozi mesto peljala domov. Kmalu za menoj je prišel tudi moj Luka, zagorel od sonca.